

El pessimisme va contra l'escola

SEBASTIÁN TOBARRA

L'escola contra el món

Gregorio Luri

La Campana

248 pàgines. 15 euros

Els nostres pares ens van engendrar per ser feliços, deia Borges. “Els vaig defraudar”, afegia l'escriptor argentí. El mestre Gregorio Luri (Azagra, Navarra, 1955) ha escrit un llibre *borgià* sobre l'estat de la cosa educativa, que es pot resumir així: a l'escola i quasi per obligació toca tenir confiança, ser optimista i, per tant, feliç. Cal creure en la capacitat de l'escola per millorar-la, no tan sols criticar-la. Si algú vol unes píndoles d'optimisme a l'educació, aquí en té una de bona.

No estem davant d'un llibre d'optimisme autocomplaent. Aquest mestre, que s'acaba de jubilar, dona una injecció de confiança al mestre, al professor de secundària i a la societat perquè es cregui (si no s'ho ha cregut ja) que l'educació és molt important. Ho fa algú que ha trepitjat les aules i sap els mals que l'envolten però que es lleva cada matí i pensa en tot el que tenen de bo. Em ve al cap el vell aforisme econòmic. Sense confiança no hi ha inversió,

sense inversió no hi ha benefici i sense benefici, a la llarga, no hi ha treball. Amb el plantejament de Luri, i amb el seu permís, el resum és: sense confiança i estabilitat a l'escola no hi ha bona transmissió de coneixements i sense aquesta no ni ha bons rendiments a l'aula ni per a la societat. Ara que la confiança flaqueja, hi ha desencís i un munt de notícies dolentes. *L'escola contra el món* vol transmetre optimisme perquè, com diu el seu autor, “la desesperança milita contra l'escola”.

Estem malament. Un 28% llarg de fracàs escolar, massa repetidors, immigració mal repartida. Però no hi ha receptes màgiques ni es pot copiar un sol model de fora. Els països que millors resultats tenen són molts diferents. Singapur, Finlàndia, Corea, Baviera, Flandes, que estan entre els millors a les proves PISA (resultats d'alumnes de 15 anys), no tenen massa coses en comú. Corea és a dalt de tot i gasta menys per alumne que la mitjana de l'OCDE. Singapur és dels que menys gasta. Tampoc més hores de classe millora els resultats. Exemples: Finlàndia, Corea o Alemanya fan menys classes que Catalunya i estan per sobre a PISA. Xile o

Itàlia en fan més i estan pitjor. L'Administració rep crítiques. Ha fet reformes i contrareformes educatives. No ha donat un recorregut tranquil i llarg a l'educació. I els docents? Sembla que molts s'han perdut de tant buscar i canviar. Tot i que resulta sorprenent alguna pinzellada crítica al laïcisme de l'escola pública, Luri l'encerta quan ve a dir que no cal anar a buscar a Finlàndia, sinó mirar a casa nostra.

I una mena de provocació: Ulisses, a l'*Odissea*, no era tan important, sempre viatjant; la que era important era la seva dona, Penèlope, que va guardar la casa durant el llarg viatge del seu marit. Conclusió: l'importat a la escola és mantenir-s'hi en el dia a dia. “Als Ulisses se'ls reconeix de seguida perquè estan més preocupats per salvar el món a partir de l'escola que per integrar els seus alumnes en el món real” i (sic) “si els interessa la realitat és per impugnar-la. Els alumnes es poden permetre el luxe de ser Ulisses; els profes han de ser Penèlopes. Sense Penèlopes que vetllin pel que és comú a tots, una societat es disgrega (...)”, manté Luri. Queda dit: optimisme per a l'escola. Sense acritud.

Una aula d'una escola de Terrassa. Contra el desencís en l'educació, Gregorio Luri demana confiança. / SUSANNA SÁEZ

Alenada vinyesiana

FRANCESC FOGUET i BOREU

Cabaret diabòlic / Una peça de Jenny Hollan

Beth Escudé i Angel Burgas

L'Albí

138 pàgines. 15 euros

La publicació tocarardana dels dos textos guanyadors de la primera i la segona edició del premi Ramon Vinyes de Teatre, atorgat per primer cop el 2003 a Berga, és una molt bona notícia. Aquest guardó nasqué —en uns moments en què triomfaven de manera arrasadora els relativismes postmoderns— amb la voluntat decidida de convertir-se en un referent sòlid d'un teatre de qualitat literària, ideològicament compromès i estèticament revulsiu. Tot i les dificultats de consolidació i projecció, en part per la poca ambició de l'entitat convocant, ha aconseguit mantenir el llistó ben alt.

Cabaret diabòlic, de Beth Escudé, i *Una peça de Jenny Hollan*, d'Angel Burgas, els premiats en les dues primeres convocatòries, preserven una certa alenada vinyesiana que les fa mereixedores del guardó. Si la primera es proposa de *visibilitat*

zar, en clau de cabaret, la incidència de la dona en l'evolució de la humanitat, la segona esdevé una reflexió, molt més especulativa, sobre les entranyes de l'art contemporani.

Escudé revisita el gènere del cabaret per donar veu pública a diverses dones més o menys cèlebres amb el propòsit de descabdellar el tema, d'origen bíblic, de la culpa. Com a mestressa de cerimònies i mare mítica, l'edènica Eva convoca a escena diverses figures històriques paradigmàtiques —des de la bella Helena de Troia fins a la pronazi Leni Riefenstahl— perquè l'ajudin a exposar els diversos caires desconeguts de la culpa vista des de l'òptica femenina. Com és habitual en el gènere, a més de les músiques i cançons i els números d'il·lusionisme o de circ, el text és truffat de referències d'actualitat, sobreentesos o interpel·lacions directes que volen guanyar-se la complicitat de l'espectador. Malgrat que presenti desequilibris de registre i de to, es limiti sovint a vorejar l'estereotip o cerqui la rialla amb més aviat poca gràcia, *Cabaret diabòlic* té interès com a proposta metateatral i com a incursió cabaretesca reivindi-

cadora de la cosmovisió femenina.

Molt més sòlida en el plantejament i en la resolució, *Una peça de Jenny Hollan* explora els topants de l'art conceptual a través d'una imaginària artista americana de moda, que duu l'experimentació fins a l'extrem de convertir les seves vivències més íntimes en obres d'art. Obsessiva i infatigable, Jenny Hollan és una artista *full time* que, bo i esborrant impudicament els marges entre la vida i l'art, transforma la seva experiència com a subjecte en objecte artístic, i acaba preparant una obra mestra, la darrera: l'exhibició de la seva pròpia agonia. Burgas alterna dos nivells narratius per crear un joc de distàncies i acostaments: la veu de la guia d'un centre d'art contemporani, que mostra i comenta les obres de Hollan, i les escenes que ens remeten a la seva vida privada o pública. La dràstica operació egoartísticadora de Jenny Hollan posa en qüestió no tan sols el sentit i la finalitat del fet artístic o els mecanismes de mercantilització i banalització de l'art, sinó també els límits deontològics o el grau d'impostura ètica i estètica d'aquesta pràctica.

ELS VOSTRES CLÀSSICS

L'autobús dels ateus

JORDI LLOVET

L'anunci publicitari exhibit aquests dies en uns quants autobusos de línia de Barcelona, que diu: “Probablement Déu no existeix. Deixa de preocupar-te i gaudeix la vida” mereix una sèrie prolixa de comentaris. Uns quants ja s'han publicat en aquest mateix diari (Javier Otaola, Josep Ramoneda), i han assenyalat una qüestió de pur sentit comú: si l'Església pot fer propaganda (i en fa molta) a favor de la captació d'addictes a la seva fe, també els ateus tenen tot el dret, en un Estat aconfessional amb una Constitució que legitima la llibertat de cultes (i d'incultes), a manifestar la seva opinió i divulgar-la sota la forma d'un eslògan.

Però hi ha més coses. D'entrada, el missatge porta una incorrecció gramatical imperdonable. No és *probable* que el verb “gaudir” sigui transitiu, sinó que és *segur* que és intransitiu, de manera que la segona part de l'anunci hauria de dir: “Gaudeix *de* la vida”, i no “Gaudeix la vida”. Sembla una minúcia, però anirem malament si els ateus s'obliden del fet que la correcció gramatical no és solament imprescindible en la inscripció de tot missatge religiós, sinó també de tot missatge civil, ateu o laic. José María Valverde es va haver de barallar amb les autoritats eclesiàstiques, arran l'adopció de les llengües vulgars en la litúrgia catòlica, quan va insistir que a la celebració eucarística no s'havia de dir “*Aquest és el meu cos*”, sinó “*Això és el meu cos*”, que és el que diu el text neotestamentari corresponent, en grec i en llatí. Però també els legisladors, els notaris i els filòlegs saben fins a quin punt una errada gramatical resulta perillosa en qualsevol escriptura. Aquest detall gramatical, doncs, ja ens permet assegurar que els promotors d'aquesta campanya no han fet solament ús de la seva llibertat d'expressió, sinó també un ús manifest de la seva ignorància: mala manera de començar a fer propaganda del que sigui. També la primera frase: “Probablement Déu no existeix”, és una falsa traducció d'una frase anglesa en què apareix l'adverbi *probably*, i aquesta paraula, en català, més aviat s'ha de traduir per “possiblement” que no pas per “probablement”, que té un matis de més gran versemblança. En realitat, la frase més correcta hauria estat: “Tan possible és que Déu existeixi com que no”. Llavors hi hauria estat d'acord tothom, des dels Pares de l'Església del paleocristianisme (Sant Agustí) fins a Benet XVI, passant per un descregut tan assenyalat, però escèptic, com Bertrand Russell.

Encara hi ha una cosa més greu. La segona frase és la més preocupant i possiblement la més equivocada, tant des del punt de vista d'una moral religiosa com d'una moral —perquè se suposa que també en tenen— d'un agnòstic, un gnòstic o un ateu: “Deixa de preocupar-te i gaudeix (de)

“*Gaudir de la vida*” no
assegurarà mai una
mort digna”

la vida”. Si la primera frase és un lloc comú en tota la història de la filosofia, i fins i tot de la teologia, la segona ja resulta molt més epocal i circumscrita a un moment determinat de la civilització, que és el nostre. Insinuar a la gent que, pel fet que sigui probable que Déu no existeix, un ha de despreocupar-se no solament de Déu sinó de qualsevol cosa és una invitació a la indiferència més absoluta respecte a qualsevol ordenació moral i intel·lectual de l'existència. I encara més: si pel mateix fet —la probabilitat de la inexistència de Déu—, atiem els passants i usuaris de l'autobús a “gaudir de la vida”, caiem en una dimensió hedonista de l'existència que resulta, no per casualitat, sospitosament adequada a la crisi actual del sistema capitalista i la societat consumista: cosa semblant va passar a la Baixa Edat Mitjana sota l'assot de les epidèmies. També podrien haver-hi posat, en aquests dies dolents que corren: “No et preocupis i beu sense mesura”. O: “a cardar, que són quatre dies”. O: “pica la teva dona si això et fa feliç”. Tot plegat símptomes d'un mil·lenarisme massa vulgar.

Aquí apunta el caràcter ridícul, absurd, fins i tot estúpid de la campanya. El problema no resideix en l'existència de Déu. El problema, i també el viàtic per a tota forma de comportament, sigui religiós o no, resideix en el fet que la possible existència de Déu només és la conseqüència d'una altra cosa, que no té res de possible sinó que ho té tot de segur: la mort. És la mort, absolutament universal i indefugible, aquella que ha suscitat en les més diverses comunitats i cultures del món la idea d'un Déu o de diversos déus, i és ella, en última instància, la garantia més sòlida per actuar en aquesta vida d'una manera una mica més complexa que “gaudint-ne”. Si Déu existeix o no, ha preocupat força gent; però la preocupació més gran que han tingut totes les religions, totes les filosofies i totes les concepcions de l'existència es troba més aviat vinculada a una realitat enormement palpable i segura: la vida s'acaba, morim, ens convertim en pols, i això tant pot ser considerat el pòrtic a una nova vida com un horitzó que obliga els homes a comportar-se en aquest món en acordança amb una certa moralitat. L'ètica de Kant, per exemple, funcionaria igual encara que Kant no hagués afirmat l'existència de Déu.

Memento mori: aquesta és la cosa. Per això tothom que ha pensat una mica en què fem en aquest món ha postulat sempre —vegeu, si no, el capítol XIX del Llibre primer dels *Essais* de Montaigne: “Que filosofar és aprendre a morir”; o llegiu Rilke— que la mort és justament allò que pot donar a la vida el més noble sentit. Llavors entendreu que aquest eslògan no solament és ximple, sinó, en especial, indolent i irresponsable. Perquè només “gaudir de la vida” no assegurarà mai una mort digna.